

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברוק
 כולל דחסידי סוכטשוב
 כולל "סנה משה"
 ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
 בית מדרש
 למגידי שיעור "דף היומי"
 חתום סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה ורודפת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ד מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

בס"ד, א' טבת תשע"ט

מסכת חולין י"ב - י"ח ♦ מכשירין ה', א' - ה', ז'

גליון מס' 1020

- ♦ ההבדל בין 'קרקע' ל'מחומר' ובין 'תלוש' ל'מטלטלין'
- ♦ אדם שקנה את כל כדור הארץ
- ♦ סקירה קלה על המכונות המסייעות לתהליך השחיטה ועל ההיבטים ההלכתיים
- ♦ מכונת "וינברג" וה'שיטה היגוסלביט'
- ♦ שחיטת בהמה בעודה עומדת

השבוע בגליון

- ♦ ברכת הריח על שושנים שלא נקטפו
- ♦ ההבדל בין "לקיחה" ל"הצבה"
- ♦ נטילת ארבעת המינים עם ערבות שלא נקטפו

- ♦ בדיקת הריאה - התקנה, הטעמים, והשאלה המצמררת
- ♦ חיוב בדיקת הריאה מן התורה או מדרבנן
- ♦ מספר טעמים לחיוב בדיקת הריאה
- ♦ שחיטה כשרה לאוכלי נבילות
- ♦ בעיה שמכפילה את עצמה
- ♦ שאלת הפרחים ברחוב רבי טרפון בבני ברק

דבר העורך

מופע החזנות

יהודי נרגש עמד לבדו מול תיבת החזן ונשא את קולו ברמה. קולות השירה והזמרה של תושבי השכונה שזה מכבר התכנסו בביתם לסעודת השבת, חדרו לבית הכנסת דרך החלונות המקומרים, והתמזגו בחלל עם קולו של החזן. מפעם לפעם נושא היה החזן את קולו ברמה ופורש את ידיו לצדדים בתיאום מושלם לכוונת התפילות שיצאו מפיו. "נשמעת כל חי תברך את שמך", נשמעה אנחת רווחה בקולו. מאז ומתמיד נוהג היה לזמר לעצמו מילות תפילה זו, לאחר השמעת קטע ארוך וקשה. מילותיה הופתו של התפילה הביאו מרגוע לנפשו. "אילו פינו מלא שירה כים ולשונו רינה כהמון גליו" ניגן החזן בעליצות. לא קשה היה להבחין כי הוא מתכוון לקולו האדיר וללשונו המתרוננת בחדווה. על פי תנועותיו המחושבות ניתן היה להבין כי מננה הוא על גדולי החזנים. בתחילת "קדושה" רעם קולו האדיר ומילא את הפינות ואת הסדקים בבית הכנסת, ובקול חוצב יצאו מפיו המילים "נקדישך! ונעריצך!" תוך הפסקה דרמטית בין מילה למילה, כדי להדגיש את עוצמת הקדושה וההערצה. לקראת סיום "קדושה" נעצמו עיניו, ובעודו מרכין את ראשו בעצב הסתלסלו באיטיות מילות התחינה

דף יב/א ברש"י ד"ה פסח: והיכא דאיתרמי דאיפרשה ריאה ולא בדק

בדיקת הריאה - התקנה, הטעמים, והשאלה המצמררת

ה"שולחן ערוך" (יו"ד סימן ל"ט סעיף א) פוסק: "אין צריך לבדוק אחר שום טריפות... חוץ מן הריאה... וכל הפורץ גדר לאכול בלא בדיקה ישכנו נחש".

חיוב בדיקת הריאה מן התורה או מדרבנן: חיוב בדיקת הריאה אינו מן התורה, כך מדגישים כל הראשונים בסוגייתנו. הלכה זו מבוססת על סוגייתנו המלמדתנו, כי יש להלך אחר ה"רוב", ומאחר שרוב בעלי החיים אינם "טריפה" והם בחזקת בריאים וכשרים, אין חובה לבדוק אותם וניתן לאוכלם בלא בדיקה, כל עוד לא התעורר חשד המחייב בדיקה. הדין היה נותן, שגם את הריאות לא יצטרכו לבדוק, כפי שכתב הרמב"ם (הל' שחיטה פרק י"א הל' ז'), "ואף על פי שאלו הן הדברים הנראין מדברי חכמי הגמרא [-שלא צריך לבדוק-], המנהג הפשוט בישראל כך הוא... ובודקין את הריאה..."

לדעת חלק מן הראשונים, בימי התלמוד עדיין לא נתקנה בדיקת הריאה (מרדכי חולין פ"ג סימן תרי"ט בשם רבנו ברוך), והגאונים הם שתקנו הלכה זו (מאירי חולין ט/א). אולם, הרמב"ן והרשב"א (ט/א) מוכיחים, כי זוהי תקנת החכמים בעלי התלמוד והרי היא ככל תקנה וחייב מדרבנן (ועיין "פרי מגדים" בפתחה לסימן ל"ט).

מספר טעמים לחיוב בדיקת הריאה: מספר טעמים כתבו הראשונים בטעמה של תקנה זו. לדעת רש"י (ד"ה "פסח") קיים חשש סביר שהריאה תמצא טריפה, וחכמים תקנו שלא לסמוך על הרוב באופן זה. יש אומרים (עיין רשב"א ט/א), כי מאחר שהטריפות המצויות בריאה גלויות לעין, יש יסוד סביר להניח שאם הריאה טריפה, הדבר יתגלה מאוחר יותר, ואז כל האנשים שכבר רכשו חלקי בשר של בהמה זו יאלצו להשליך לכלבים את האוכל שבישלו, וחכמים חששו שמא מי שאינו הגון לא יעמוד בפיתוי. ה"פרי מגדים" (שם) מוסיף, כי בדיקת הריאה פשוטה ביותר, בניגוד לבדיקת שאר סוגי הטריפות, ולכן חכמים חייבו לבדוקה [וטעמו קרוב לטעמו הנוסף של הרשב"א, שם, שיש לבדוק משום שמי שאינו עושה כן הוא כמעלים עין מן האיסור].

לעילוי נשמת

נר ה'
נשמת
אדם

מרת **רייזל גולדשטיין** ע"ה
ב"ר בן ציון אליעזר ז"ל נלב"ע ב' טבת תשמ"ו
תנצב"ה

לעילוי נשמת

מרת **העניא רבקה ברנשטיין** ע"ה
ב"ר יצחק אייזיק ז"ל
נלב"ע ו' בטבת תשנ"ד
תנצב"ה

לעילוי נשמת

הרב **גבריאל סמוטני** זצ"ל
ב"ר חיים יצחק ז"ל
נלב"ע ה' בטבת תשמ"ג
תנצב"ה
הונצה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **יוכבד פינקלשטיין** ע"ה
ב"ר ישראל משה ז"ל
נלב"ע ד' בטבת תשמ"ב
תנצב"ה
הונצחה ע"י ידידיו
הר"ר **שמחה רשף** ומשפחתו שיחיו - גבעתיים

לעילוי נשמת

נר ה'
נשמת
אדם

הר"ר **משה הלוי יעקבסון** ז"ל
ב"ר משה יהודה ז"ל נלב"ע א' בטבת תנצב"ה
הונצה ע"י המשפחה שיחיו

שחיטה כשרה לאוכלי נבילות: כעת נפנה לשאלה הלכתית מצמררת, שהובאה להכרעה לפני הפוסקים. שוחט שומר תורה ומצוות, הועמד בפני דילמה מסובכת ביותר. הוא קיבל הצעת עבודה לשמש כשוחט במקום מסויים, ובעל הבהמות הודיע לו מראש, כי הוא מעוניין בשחיטה יהודית, אבל ה"טריפות" הן דבר מסובך מידי עבורו - די לו בכך שהבהמה נשחטה על ידי שוחט בעל זקן עבות... וגם אם הבהמה תמצא טריפה, לא ימנע מאכילתה. מאחר שהיה ברור כי המצב הנתון לא ישתנה, הפוסקים דנו, אם יש דרך לצמצם את האיסורים שיעברו היהודים המתגוררים באותו מקום, שכאמור, ידיעת הכשרות מהם והלאה.

בעיה שמכפילה את עצמה: כאשר ננתח את המצב נגלה, כי לפנינו שלל מכשולים הלכתיים חמורים. אם השוחט ימנע מבדיקת הריאה, יש בכך רווח והפסד. ההפסד הוא, שהאוכל מן הבשר עובר על איסור דרבנן, שהרי אסור לאכול מבשר בהמה שריאתה לא נבדקה. והרווח הוא, שהאוכל מבשר בהמה ניצל מאיסור "טריפה" שהיה עלול להתרגש עליו, אם השוחט היה בודק את הבהמה ומוצאה "טריפה", שכן, בעל הבהמה לא היה נמנע מלהגישה בפניו. עתה, כאשר הבהמה לא נבדקה, ניתן לאוכלה ולסמוך על כך שרוב הבהמות אינן "טריפה". מאידך, אם השוחט יבדוק את הריאות, אומנם הוא ימנע מהם לאכול מבשר בהמה שלא נבדקה, אך בד בבד מתעורר סיכון רב, שהם יעברו על איסור "טריפה" מן התורה במקרה שהוא יאבחן "טריפה" באחת הבהמות. כיצד יש לנהוג?

הגאון רבי צבי פסח פרנק זצ"ל, בעל ה"הר צבי" (שו"ת י"ד סימן י"ט), הורה לאותו שוחט, כי ייטיב לעשות אם לא יבדוק מאומה, שהרי במקרים מסויימים "אומרים לאדם חטא בשביל שיזכה חברך", ובמקרה זה, הוא אף אינו מתבקש לחטוא, אלא לא לעשות מאומה. מלבד זאת, הרי חיוב הבדיקה אינו על השוחט, כי אם על אוכל הבשר, לבל יאכל בשר שלא נבדק, פן ייכשל באיסור טריפה. ומאחר שבמקרה זה הבשר יאכל בכל מקרה, העדר הבדיקה יש בו הצלה רבה לבעל הבהמה מאשר אם היה בודקה. שהרי, אם ימצאנה כ"טריפה", נמצא בעל הבהמה עובר על איסור תורה, אך אם אינו בודקה, אין דינה "טריפה" משום שניתן לסמוך על הרוב.

[בעל ה"ציץ אליעזר" זצ"ל, שו"ת ח"ט סימן ל"ו, דוחה את הכרעתו במספר נימוקים. ראשית, הוא אומר, "חטא כדי שיזכה חברך" הוא במקרה שאלמלא החטא הקטן ודאי ייעשה החטא הגדול, ואילו במקרה דידן, אין כל וודאות שהבהמה תמצא טריפה, אדרבה, רוב הסיכויים שלא תמצא טריפה, ובאופן זה לא נאמר הכלל "חטא כדי שיזכה חברך". מלבד זאת, הרי על ידי המנעותו מבדיקה, הם יעברו על האיסור לאכול בשר שריאותו לא נבדקו, והכלל "חטא בשביל שיזכה חברך" נאמר רק כאשר על ידי כך הוא "יזכה", היינו: לא יעבור על כל חטא שהוא, ואילו אנשים אלו, יעברו גם יעברו על איסור על ידי חטאן].

דף טו"ב השוחט... במחובר לקרקע

שאלת הפרחים ברחוב רבי טרפון בני ברק

איזה נדון הלכתי יכול לחבר בין סכין שחיטה, פרחים ריחניים בשדרות רבי טרפון בני ברק, הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל - מייסד "הדף היומי", וארבעת המינים מחוברים לקרקע? ובכן, מתברר, כי סוגייתנו מאגדת את כל אלו בצוותא.

בגמרתנו נחלקו רבי ור' חייא, אם סכין שחיטה המחוברת לקרקע כשרה לשחיטה. רבי סובר, כי שחיטה בסכין מחוברת אינה כשרה, שהרי נאמר אצל אברהם אבינו (בראשית כב/ו) **"ויקח את המאכלת"**, ומכאן מוכח כי הוא התכוון לשחוט בסכין תלושה, שהרי סכין מחוברת אין לוקחים ממקום למקום.

ברכת הריח על שושנים שלא נקטפו: זקני בני ברק מעלים בערגה את דמותו של רחוב רבי טרפון מן הימים שבהם היה שדרת פרחים ושושנים שהפיצו ריח נעים. יהודי בשם ר' איצ'ה ארליך פנה באותם ימים יפים אל בעל ה"ארץ צבי" מקוויג'לוב ושאלתו בפיו: האם ניתן לברך את ברכת הריח על הפרחים ועל השושנים הללו, שהרי אין מברכים ברכה זו אלא על צמחים שהונחו במקומם כדי להפיץ ריח ("שולחן ערוך" או"ח סימן ר"י בסעיף א' וב"מגן אברהם"), ואילו שושנים אלו נשתלו ליופי והן עדיין מחוברות לאדמה.

"לקחת" צמח מחובר: בעל ה"ארץ צבי" דן בנושא ובין הסברות שהוא שוקל במאזניו, נמנה פסקם של ה"פרי מגדים" (סימן ר"י) ובעל "שולחן ערוך הרב" (בסוף חלק ב' סדר ברכות הנהנין י"א, י), כי גם דבר שאינו עומד לריח, אם נטלו אדם כדי להריחו, הוא זכאי וחייב לברך על הריחתו, שכן, מרגע זה ואילך, הצמח הונח בידיו כדי להריחו [וכן נפסק להלכה "משנה ברורה" שם ס"ק א.]. מעתה, לכאורה, העובר ליד ערוגת צמחים ריחניים והוא תופס בידו צמח או שניים כדי להריחם, מתחייב בברכת הריח.

ברם, דוחה ה"ארץ צבי", דומה כי סוגייתנו עומדת כחומה בצורה בפני פסיקה זו. שכן, לאחר שנוכחנו, כי סכין מחובר אי אפשר "לקחת" משום שהוא נותר מחובר למקומו, הרי שאין כל תועלת בנטילת צמח מחובר לקרקע, מאחר שמבחינת ההלכה אין כל השלכה לכך והרי זה כאילו הצמח נע ונד אנה ואנה ללא כל תזוזה.

ההבדל בין "לקיחה" ל"הצבה": לאחר הברקה גאונית זו הוא מסלק את הדחיה וטוען כי אין להשוות בין שני המקרים. אכן, נטילה, לקיחה, פירושה העברה ממקום אחד למקום אחר. אולם, יתכן שכדי להתחייב בברכת הריח על הריחת צמח, אין צורך להעתיקו אל מקום אחר, אלא די להציבו באופן מחודש לשם הריחתו, ושמה לפיתת הצמח ביד, נחשבת פעולה מספקת שמכחה הצמח ייחשב כנתון במקום הראוי להריחו ("ארץ צבי" ח"ב סימן י"ג, עיין שם שכתב כן בצירוף סברות נוספות, ועיין "חזון איש" או"ח סימן ל"ה אות ז' שכתב: "שמתקרב אליהן להריח, היא ליה כנטל ביד". ועיין שם עוד שלדעת הגר"א אין לברך גם בנוטל בידו ועיין "זאת הברכה" פרק י"ט עמ' 178).

מבעד טלית הצמר. בכשרון רב הצליח החזן לשלב תוגה ותחינה בהשמעת קול דקיק, כאשר על עיניו ניכר כי הוא מתכוון לבטא ברגע זה את בקשתו של עם שלם מזה אלפי שנים: "מתי תמלוך בציון? בקרוב!".

צעדים ספורים מאחורי החזן עמד יהודי זקן עטור טלית, והשמיע קולות התפעלות נרגשים מן הניגונים ומן הסלסולים שעלו מקידמת בית הכנסת. הוא, ומלווהו, החזן, היו היחידים ששהו בבית הכנסת. מעולם לא תפסה החזנות בלבו מקום של כבוד, אך הפעם היו פני הדברים שונים לחלוטין. "על בין אדם לחבירו, אפילו אין יום הכיפורים מכפר" לאט היהודי הזקן למלווהו, והמשיך להשמיע קולות הערצה לנגינתו של החזן. **כבר** מספר שעות שקולו של החזן נישא ברמה בבית הכנסת. לא הכל חיבבהו. היה זה יהודי גבה קומה. כתפיים חסונות וגביות עבות השלימו את דמותו המאיימת. מאז ומעולם סבור היה הלה כי אין חזן כמוהו בכל הארץ. בכל הזדמנות שהתרגשה בפניו היה 'ניאות' להשמיע "קטעי חזנות" למורת רוחם של האנשים שנקלעו לסביבתו. "קולו עבה כמותניו" הגדיר פעם יהודי שנון את ה"חזן", שלא אבה להשכיל, כי עם קול עבה וצרוד כשלו ייטיב לעשותיה היה 'ניאות' להשמיע את קולו בעליה לתורה ותו לא.

בשבת זו חל ה"אירצייט" של אמו, ולגבאי לא נותרה ברירה אלא למלא את בקשתו לעבור לפני התיבה. כבר בליל שבת זכו שכניו לשמוע את החזן הדגול מתכונן בדחילו ורחימו להופעתו הגדולה בבית הכנסת. שוב ושוב היה מגביה את קולו האדיר ולאחר מכן שואל את בני ביתו "הפעם היה יותר טוב, לא כרז?"

כאשר אחז החזן בתפילת "קוה אל ה'", לא נותר איש בבית הכנסת... המתפללים נפלסו בזה אחר זה מבית הכנסת. אלו שבטקו ישיבתם סמוך לתיבת החזן, נמהרו החוצה בחופזה ושפשפו את רקותיהם במרץ תוך שאיפת אוויר עמוקה. עם קהל המתפללים נמנה יהודי זקן שליבו המה רחמים על החזן המסכן, שעוד מעט קט יסיים את תפילתו, וכאשר הוא יצפה לקבלת "ישיר כח" מהקהל, הוא יגלה כי חלק ניכר מתפילתו הושמע לאוזניו של זקן אחד בלבד ומלווהו.

ברגע שסיים החזן את תפילתו, טפח הזקן בידו על גבו הרחב של ה"חזן", הפטיר לעברו "ישיר כח" לבבי והודה לו בחום על התפילה המרתקת שהואיל להעניק בטובו לקהל המתפללים. **"החזן"** שכה התרגש מן המחווה, ניצל את ההזדמנות, ותוך רגעים מספר הכין את עצמו שנית לאמירת קטעי חזנות, כשהוא אומר: "אם הרב כל כך נהנה, אשמח מאד לכבדו בעוד קטעי חזנות שלא הספקתי להשמיעם לפני הקהל...". כך עמד היהודי המבוגר, הלא הוא הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל, במשך שעה ארוכה, בלא להראות סימני קוצר רוח או רוגז כל שהם, אלא אדרבה, עודד את החזן והרעיף טללי תשבחות על תפילתו הערבה.

יהודי נכבד, ירושלמי, קורא ותתיק של הגליון, שלח אלינו חבילה עבה של דפים שבתוכם מסתתרים עשרות עובדות והנהגות מופלאות מגדולי ישראל, שלא התפרסמו מעולם. ביניהם סיפור זה, הממחיש את עדינות נפשם של גדולי ישראל. המשיך לקרוא הלאה, המליץ שולח הכיפורים, ראה כיצד דאג אביו של רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל לחינוכו, או אז גם בניו כיצד זכה אביו לבן גדול בישראל.

הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל, נודע בחריפותו ובכשרונו העצום. כאשר בגר והיה לבחור, למד הגאון בישיבת וואלאז'ין המפורסמת. באחד הימים התגלגלה לאוזני האב שמועה מפוקפקת, כי בנו, איסר זלמן, אינו מנצל את זמנו בישיבה כיאה וכיאות. אביו החליט כי עליו לעמוד מקרוב אחר לימודו של בנו. דא עקא שישיבת וואלאז'ין שכנה במרחק עצום מעיר מגורי הרוי של רבי איסר זלמן, ובידי אביו שהיה עני מרוד, לא היה הסכום הדרוש לנסיעה כה ארוכה. אולם, לא מכשול שכזה ימנע בעדו לברר את מצבו הרוחני של בנו. יצא האב את ביתו וכיתת את רגליו בדרכים. שעות רבות צעד האב עד שהגיע אל ישיבת וואלאז'ין.

אפוף חרדה הוא נכנס אל חדרו של הנצי"ב ושאל למצבו הרוחני של בנו יקירו. ראש הישיבה השיב את רוחו באומרו כי בנו ב"ה שוקד על תלמודו ועוד יזכו הוא ורעייתו לרווח ממנו רוב נחת, שהרי עתיד הוא להיות גדול בישראל.

לקח רב ניתן ללמוד מעובדות אלו. לבד מהנהגתו המופלאה של גדול הדור, שעמד בדומיה שעה ארוכה ויקרה מזמנו כדי לגמול חסד בגופו עם יהודי שהיה זקוק למנת-עידוד, ניתן גם להשכיל מארחו של אביו, עליו נאמר, "הזורעים בדמעה, ברניה יקצורו". יהודי שמשקיע באופן עקבי ברוחניות, אם בחינוך ילדיו, אם בלימוד התורה, זוכה לסייעתא דשמיא ולהצלחה רואה פירות בעמלו. אכן, ברוחניות יש להשקיע, לעמול, לא להרפות.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: תד. 471 בני ברק, פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף יג/א בעא מיניה שמואל מרב הונא

72 רב הונא

לעיר פרנקפורט הגיע תלמיד חכם נצרך מליטא, ובידו המלצות רבנים המעידים עליו שהוא בקי בכל הש"ס. חברו עליו תלמידי הגאון רבי נתן אדלר זצ"ל ובחנהו, וראו שהש"ס אכן שגור על לשונו. משהציגוהו בפני רבם, שאלו רבי נתן: "אמרו נא לי כמה פעמים מובא רב הונא בש"ס?" **הרהר** הלה רגע קט והשיב, "שבעים ושתיים פעמים".

- **חיסרת** אחת, השיבו רבי נתן.

חורו פניו של הלמדן, וענה: "שמא כוונת מר למסכת חולין דף י"ג? לא מניתייה משום שבעלי התוספות שם הוכיחו שהיה זה רב הונא אחר?".

חוויה רוחנית מרגשת

ספרון חודשי ללימוד יומי קצר בכל יום משנה אחת הלכה אחת וקטע מהגמרא

לחודש התנסות חינם!

חייג עכשיו: 3029 *

או שלח מייל לדוא"ל: veten@meorot.co.il

נטילת ארבעת המינים עם ערבות שלא נקטפו: תשובתו ההלכתית של ה"ארץ צבי" מבוססת על ההנחה, כי אי אפשר "לקחת" דבר מחובר. ברם, הגאון רבי מאיר שפירא מלובלין זצ"ל טען, כי ניתן "לקחת" דבר מחובר. הוא עוסק בנושא זה בהקשר לחידוש עצום של בעל ה"נודע ביהודה" המובלע במערכה גדולה בספרו הצ"ח (שבת קלא). ה"נודע ביהודה" מחדש, כי ניתן לקיים מצוות נטילת ארבעת המינים גם בארבעת המינים המחוברים לקרקע! היתכן? הלא במצוות ארבעת המינים נאמר (ויקרא כג/מ) "ולקחתם", וכשם שבסוגייתנו מבוואר, כי לא ניתן "לקחת" סכין תלוש, כך גם לא ניתן "לקחת" ערבה מחוברת! ("ארץ צבי" שם, רבי מאיר אריק "מנחת פיתים" מובא בב"ע"ז למהרש"ם סימן תרנ"א סעיף ה', רבי מאיר שפירא מלובלין במרגניתא דרבי מאיר סוכה לג/א, ובשו"ת אור המאיר סימן מ).

אפשר "לקחת" דבר מחובר: רבי מאיר שפירא זצ"ל מיישב את הדברים באופן הבא. בעלי התוספות (ד"ה "מנין") מבארים, כי הגמרא למדה מן הפסוק "ויקח את המאכלת", שיש לשחוט בסכין תלוש, מכך שלא נכתב בתורה **"ויכין** את המאכלת". נמצאנו למדים, כי המילה "לקיחה" יכולה גם יכולה להתייחס גם לדברים מחוברים, אלא שבפסוק זה, חז"ל דרשו **משינוי** הלשון, כי יש לשחוט בתלוש בלבד. אין, איפוא, כל אפשרות ללמוד מגמרתנו שכל המקומות שבהם כתוב לשון לקיחה, אינם מתייחסים אלא לדבר תלוש [לעצם חידושו של הצ"ח, עיין בספר "ארבעת המינים השלם", עמ' תי"ח, שציין את הדעות בעניין אם יש להגביה את ארבעת המינים, או די לתופסם ביד].

דף טז/א מנין לשחיטה שהוא בתלוש

שאלתו של הגרע"א זצ"ל לאביו מסוגייתנו

הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל התיישב לכתוב אגרת לאביו, והוא מצטט בספרו (שו"ת רעק"א סימן נ"א), כי "בשולי מכתבי לכבוד אבא מארי מ"ו הרב נ"י", הוא הציע בפניו קושיה חריפה שעלתה לפניו, מתוך עיסוקו בהלכה שהורה ה"שולחן ערוך" לאור דברי סוגייתנו: "עומד אני קעת בשולחן ערוך יו"ד סימן ו' סעיף ב': "השוחט במחובר לקרקע או לגוף, כגון שן וציפורן המחוברים בבהמה, שחיטתו פסולה". הגרע"א מתקשה, הרי משנתנו סותמת וכותבת, כי אין לשחוט בשן ובציפורן מחוברים, אך היא אינה מפרשת אם כוונתה לשן וציפורן של אדם או של בעל חיים.

הגרע"א לאביו - "בנו עבדו ותלמידו, עקיבא": אני לכשעצמי, אומר רע"א, הייתי מפרש שכוונת המשנה לשן ולציפורן של בני אדם בלבד, שהרי מצאנו בתלמוד שבני אדם הוקשו לקרקעות וממילא שן וציפורן של אדם נחשבים למחוברים, כקרקע, אך מהו מקורו של ה"שולחן ערוך" לכלול בהלכה זו את בעלי החיים שלא הוקשו לקרקע? גאון ישראל והדרו, שמאות אלפים חיכו למוצא פיו, חותם את מכתבו-שאלתו לאביו בזה הלשון: "בנו עבדו ותלמידו, עקיבא".

ההבדל בין 'קרקע' למחובר ובין 'תלוש' למטלטלין: הגאון רבי מאיר מיכל רבינוביץ זצ"ל, שהיה מגדולי רבניה של ליטא, ושימש כאב"ד שאט וכמו"ץ בוילנא, מנסה ליישב (בספרו "המאיר לעולם" סימן ה) בלמדנות מבריקה את קושייתו החריפה של רבי עקיבא איגר, על ידי הפרדה בין המושג "קרקע" לבין המושג "מחובר", ובין המושג "תלוש" לבין המושג "מטלטלין".

ידועה ההלכה, כי אין אונאה בקרקעות [המרבחה במחיר, אינו נחשב מקח טעות], משום שחכמים (ב"מ נו"ב) דרשו מן הפסוק, שיש דיני אונאה במטלטלין בלבד.

אדם שקנה את כל כדור הארץ: הלכה זו, אומר הגרמ"מ רבינוביץ, אינה נובעת מן העובדה שהקרקע "מחוברת", אלא משום שהקרקע מסוגלת כממון שאינו מיטלטל ממקום למקום. והוא גם מסביר את עצמו על ידי משל יפה. נניח, כי אי פעם מאן דהוא יטען שהוא קנה את כל הקרקעות שבכל העולם, ולמעשה, לטענתו, כדור הארץ כולו שייך לו. כדור הארץ הרי אינו מחובר למאומה, הוא תלוש. האם במקרה זה יש אונאה בקרקע? ודאי שלא, שכן, איננו מתמקדים בתלוש או במחובר, אלא בסוג, קרקע. לעומת זאת, כאשר נאסרה השחיטה במחובר, הכוונה היא לאסור את השחיטה בחפץ המחובר למקום הטבעי שלו, גם אם הוא מיטלטל, וכגון, ציפורן המחוברת לגוף האדם או לגוף בעל חיים, נחשבת מחוברת, אף על פי שהיא מיטלטלת על ידי הגוף ממקום למקום.

מעתה, אם אמנם בבסיס ההלכה ש"אין שחיטה במחובר" היתה טמונה המטרה שהשחיטה לא תתבצע על ידי קרקע, אכן יש להבין מדוע אין לשחוט על ידי ציפורן של בעל חיים, הרי הוא אינו קרקע. ברם, מאחר שההלכה "אין שחיטה במחובר" אינה מתייחסת לסוג הסכין, אלא לאופן מיקומו, התלוש הוא אם לאו, הרי שגם דבר שאינו "קרקע", פסול לשחיטה בעודו מחובר, ולפיכך, הורה ה"שולחן ערוך", כי גם שן וציפורן של בעל חיים, פסולות לשחיטה [עיין שם עוד, לעצם השוואת הגרע"א בין עבדים הוקשו לקרקעות לשחיטה במחובר, כי ההיקש של עבד או של אדם לקרקע, אינו אלא בדיני ממונות בלבד. ועיין "מקדש דוד" על רעק"א שם, שכתב כעין דברי "המאיר לעולם" והביא מקור לדברי ה"שולחן ערוך" מרש"י בדף יח/א].

דף טז/ב אבל סכין למטה וצואר בהמה למעלה חיישינן שמא ידרוס

סקירה קלה על המכונות המסייעות לתהליך השחיטה ועל ההיבטים ההלכתיים

במאמר הבא, נעסוק בצדדיה המעשיים של השחיטה. איך הופכים את הבהמה, מי שומר עליה שלא תזיז את ראשה, ונתמודד עם הבעיות ההלכתיות הכרוכות במכונות השונות שהומצאו להפיכת הבהמה וללכידתה.

מאז ומעולם, השוחט ובעלי בריתו היו גורמים לבהמה לרבוץ תחתיה בתכסיסים שונים, או אז, היא היתה נלפתת בזרועותיהם של גברתנים שהחזיקו בה היטב לבל תזיז את ראשה, עד סיום תהליך השחיטה. שיטה

זו דרשה זמן רב וכח אדם גדול, ולפיכך, כאשר הומצאו מכוונות לביצוע תפקיד זה, הן זכו לביקוש רב.

מכונת "וינברג" והשיטה היגוסלביטית: המכונה הראשונה כונתה "וינברג" על שם השוחט שהמציא אותה לפני כשמונים שנה. הוא בנה תא מסתובב על צירו [כמו מכונת כביסה]. בדופן הקדמית הוא קבע פתח שדרכו הבהמה נכנסה אל התא, ובדופן האחורית הוא קער חור שדרכו הבהמה הוציאה את ראשה מחוץ לתא. לאחר כניסתה אל התא, הגיפו מאחוריה את הפתח, התא התהפך מאה ושמונים מעלות, והשוחט ניצב בפני בהמה כנועה, הפוכה על גבה, כשצווארה משורבב מן הפתח מוכן ומזומן לשחיטה. באמצעות מכונת "וינברג", ניתן היה לשחוט יותר משלושים בהמות לשעה! ברם, לאחר שהתברר כי הבהמה סופגת חבטות הגונות בעת גלגולה בתוך התא, פסק השימוש במכונה זו, ובמדינות רבות איסור השימוש במכונה נחקק בפרלמנט. מלבד זאת, בארצות הברית, נאסרה השחיטה על הקרקע, מסיבות הגייניות, ומיני אז גם לא ניתן היה להשתמש ב"שיטה היגוסלביטית" וב"שיטת ההפלה" שלשניהן עקרון זהה: הכנסת הבהמה לתא מוגבה, קשירת רגליה, פתיחת רצפת התא, הבהמה מחליקה כשגבה אל הקרקע ורגליה קשורות אל על.

לפני שישים שנה, החל רווח בארצות הברית ובקנדה השימוש במכונת "באקס". במכונה זו הבהמה מוכנסת לתא, ולאחר נעילת דלתותיו, מחיצות הידראוליות מתהדקות אל הבהמה מכל עבריה ומונעות את תזוזתה. בדופן האחורית של התא קיים חלון שדרכו הבהמה מוציאה את ראשה אל מכשיר המרים את ראשה ומחזיקו, או אז, השוחט ניגש למלאכתו.

שחיטת הבהמה בעודה עומדת: החידוש בצורת שחיטה זו היה, שהבהמה נשחטה בעמידה! באופן זה, יש להשיג במשנה זהירות, שהשחיטה תתנהל כהוגן. שהנה, בהמה שנשחטה בעודה עומדת - הרי היא נבילה! משום שבתהליך השחיטה הבהמה תניע את ראשה כלפי מטה, והרי הלכה למשה מסיני, ש"דרסה" היא נבילה, היינו: על השוחט להעביר את הסכין על צוואר הבהמה עד שזו תשחט עקב משקלו של הסכין החד, ואם הופעל לחץ על הסכין, על ידי השוחט, או במקרה שלפנינו על ידי הבהמה, לא הועילה לה השחיטה.

אמנם, סוגייתנו עוסקת בנידון זה בהרחבה, ופוסקים רבים מאד דנים בה בהרחבה יתירה והכל מסיקים, כי מסוגייתנו עולה, ששחיטת בהמה עומדת, שראשה תפוס היטב כלפי מעלה, מותרת לכתחילה (עיין ש"ך י"ד סימן ו' ס"ק ח', "פרי חדש" שם ס"ק י"א "שמלה חדשה" שם סעיף ז', "תבואות שור" שם ס"ק ט"ו "מנחת יצחק" ח"י סימן נ"ט).

יש לקבע את ראש הבהמה מכל עבר: בעל "מנחת החזבח" (כלל ג' ב"קומץ" סעיף ו' וב"עשרון" ס"ק כ'), אשר היה גברא רבא ושוחט ובודק בקהילות גדולות, כעדותו של ה"ערוגות הבושם" (י"ד סימן ג'), כותב, כי בכל אופן, השחיטה המקובלת מדור דור, כאשר צווארה של הבהמה מופנה כלפי השוחט, מומלצת ועדיפה על פני שחיטת בהמה עומדת, גם אם ראשה קשור. הגאון רבי יצחק ווייס זצ"ל (שם) מסביר, כי עדיין קיים חשש שהבהמה תזיז את ראשה כלפי מעלה, או לצדדים, והשוחט יחדל רגע קט מן השחיטה והשחיטה תפסל משום "שהיה" [השהייה בתהליך השחיטה, פוסלתה], ואמנם, בעל ה"מנחת יצחק" מכריע, כי אם ראש הבהמה ייקשר מכל עבריו, כך שהיא אינה יכולה להזיזו בשום אופן השחיטה כשרה לכתחילה.

אימון מחודש לשוחטים הוותיקים: עם זאת, הוא מוסיף ומדגיש, כי השוחטים שהתרגלו לשחוט מלמעלה למטה, כשהבהמה שכובה וגבה כלפי הקרקע, זקוקים לאימון וללימוד מיוחד כדי להתרגל לשחוט בעוד הבהמה עומדת והם אינם רואים את מקום השחיטה, ואינם יכולים לחזות בעיניהם אם הסימנים נשחטו כהוגן, אלא על ידי מישוש הידיים [ראה עוד שו"ת "אגרות משה" י"ד ח"ב סימן י"ג, שו"ת "הר צבי" י"ד סימן י"א, ובמאמרו של הגר"ז סורוצקין זצ"ל במאסף שערי תורה מ"ה - נ, ירושלים תשכ"א, שו"ת "עמא דבר" סימן א].

מיהר רבי נתן ואמר: "אכן, הצדק עמך וביזיתי תלמיד חכם. בוא עמי ואשקול על ידך ליטרא של זהב כדי המבזה תלמיד חכם, המבואר בירושלמי ממסכת בבא קמא!"
שקל רבי נתן ליטרא של זהב לידי אותו תלמיד חכם נצרך, ופיסו ("אש דת").

דף טז/ב ואמרת אוכלה בשר

לא להתאוות לבשר

סיפר הגר"מ פיש ראש כולל כרמיאל:
שח לי אחד מתלמידי על איש מופלא, אדם ישיש החי באודסה שבאוקראינה.
כאשר הגיע רב ומורה הוראה לעיר לאחר הפשלת מסך הברזל, הוא כונן מערכת כשרות כדת וכדין, ויהודי המקום הביעו את שמחתם הרבה. שנים רבות הם התנזרו מאכילת בשר מטעמי כשרות, ועתה סוף סוף, עומד לרשותם בשר כשר.
הכל אכלו בשר, מלבד ישיש אחד שהוסיף לאכול פירות וירקות בלבד כמימים ימימה.
טרח הרב ובא אליו כדי לבשר לו באופן אישי על הקמת מערכת הכשרות.
"יודע אני", השיב הזקן. "הכל כשר, ובאמת תודה רבה. אבל רוסיה היא ארץ תהפוכות. מי יודע מה ילד יום. מחר השלטון הקומוניסטי עלול להתגולל מחדש על הארץ ושוב לא יעמוד לרשותי בשר כשר. אם כעת אתחיל לאכול בשר, בבוא אותו יום, אם יבוא, ושלא יבוא, אעמוד בפני סניון קשה לחדול מאכילת בשר. לפיכך אני מעדיף להתנזר ממנו לחלוטין (עפ"י "קול ברמה", 234).

דף יז/א מלאים כל טוב... קתלי דחזירי

החזיר הטוב

בגמרתנו נאמר כי כוונת הפסוק "כל טוב", לבשר חזיר.
"כל טוב" תמה הגר"ז סורוצקין זצ"ל, החזירים? כל טוב?
פטר הדברים, הוא הסביר, מפני האמור בחז"ל שאין לומר "אי אפשי בבשר חזיר", אלא אפשי ואפשי, ומה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי כך.
לפיכך אמרה התורה "כל טוב"!! אין להמנע מאכילתו משום תחושות סלידה, הוא גופו "כל טוב", רק משום ציווי התורה אין לאוכלו ("אזנים לתורה", דברים ו/א).

לעילוי נשמת

מרת **מרים יפה** ע"ה

ב"ר דוד יסנר הי"ד

נלב"ע ה' בטבת תשנ"ז

תנוצבה

הנוצחה ע"י בניה **דוד ושלמה יפה** שיחיו

לעילוי נשמת ראש משפחתנו

ר' **יעקב מיץ** ז"ל

ב"ר שלום נלב"ע א' בטבת תשס"ב

תנוצבה

הנוצח ע"י בני המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **משה אדלר** ז"ל

ב"ר חיים טוביה ז"ל נלב"ע א' בטבת תשנ"ד

תנוצבה

הנוצח ע"י המשפחה שיחיו

גם ד"ר כהן מבני ברק לא מפספס.

2 משניות ביום וכל היום נראה אחרת.

כולם מצטרפים מה איתך?

"אחד בבוקר, אחד בערב, לפני האוכל!"

לקבלת ספרון חודשי ראשון חינם מתקשרים ומאירים את הנשמה! *3764

משרד ראשי: רח' וגמן 1 (מול חתם סופר 5) ת.ד. 471 בני-ברק | טל: 03-5775333 | דוא"ל: E-mail: meorot@meorot.co.il | 03-7601020

תלרומות והנצחות משה טרייטל טל: 03-5775307 | מוקד ההזמנות: 1-700-500-151

כריכה וקיפול: "עיוטופית" 03-5783845 | הפצה: אשדיר בע"מ 2000095-02

לע"נ מרת רבקה ב"ר מנחם אריה הירש ע"ה נלב"ע כ"ד סיון תש"ס תנוצבה

